

Els Baudés de Bétera i l'arribada de Carles I a Vila Joiosa

Autor: Raimon Balagué

Data de publicació: 14-02-2015

Tenen cap relació els Valdés de Beteta dels llibres manipulats amb els Vaudès de Bétera? Si fos així, es faria encara més evident l'arribada de Carles I per la costa valenciana, en lloc de l'asturiana.

Segons la Historia de la Villa de Gijón d'Estanislao Rendueles, quan l'encara príncep Carles de Gant va desembarcar a Villaviciosa –el 19 de setembre de 1517–, la ciutat de Gijón va enviar en representació seva Alfonso Menéndez Valdés per tal de donar la benvinguda al futur monarca i acompanyar-lo durant el seu periple per terres asturianes.

Aquest fet no passaria de la categoria d'anècdota si no fos perquè els treballs d'en Pep Mayolasii ens han posat de relleu que l'arribada del jove príncep no hauria tingut lloc en aquesta localitat asturiana sinó a la Vila Joiosa, al País Valencià.

Efectivament, l'ambient inequívocament mediterrani que el valencià Llorenç Vidaliii –segons la història oficial Laurent Vital– descriu a la seva crònica no s'adiu en absolut amb la realitat geogràfica de la costa d'Astúries i deixa al descobert la mà del censor, el qual, tot i tenir cura de canviar la toponímia, va obviar altres dades rellevants que delaten l'autèntica ubicació dels fets narrats per En Vidal.

No obstant això, l'indret del desembarcament del príncep Carles no és l'únic element de la crònica oficial que grinyola; pel que fa a l'enviat de la ciutat de Gijón, Alfonso Menéndez Valdés, sabem que es tractava d'un noble aragonès fet passar per la censura unes vegades com a asturià i d'altres com a castellà.

Ara bé, que aquest personatge no fos asturià i que l'arribada reial tampoc no es produís en aquelles contrades, no exclou, d'entrada, que fos present en aquest esdeveniment històric.

Si tenim en compte que Alfons de Valdèsiv –aquest era el seu autèntic nom– havia estat al servei de Joan II d'Aragó i del Duc de Vilafermosa, que el seu fill Ferran va ser cap de la guàrdia personal de Ferran el Catòlic entre 1507 i 1512 i

que un nebot seu, també anomenat Alfons, fou el secretari de cartes llatines de l'emperador Carles i mà dreta del canceller Mercurino Gattinara, no ens ha d'estranyar gens ni mica que un membre de la seva nissaga fos designat per formar part de la comitiva encarregada de rebre el nou rei.

A més, també sabem que tot i que els Valdès eren una de les famílies nobiliàries més antigues del Regne d'Aragó, els genealogistes García Caraffa ens situen una branca d'aquest llinatge al Regne de València des dels temps de la conquesta de Jaume I, cosa que ens indica que els Valdès tenien possessions en ambdós regnes i que, probablement, Alfons de Valdès es podria haver desplaçat el setembre del 1517 des d'alguna localitat del Regne de València per rebre el jove príncep Carles a la Vila Joiosa.

Però, en cas que això hagués estat així, podríem arribar a saber quina fou aquesta població?

Després de descabellar totes les biografies d'aquest personatge hem constatat que les fonts que fan En Valdès oriünd de Castella sostenen que va ser alcaidvii de la fortalesa de Beteta, a uns vuitanta quilòmetres de Conca. Atès que durant la nostra investigació hem anat verificant la voluntat permanent de desnaturalitzar l'origen d'aquest noble aragonès, el nom de Beteta ens indueix a pensar que, tal vegada, la vila on Alfons de Valdès hagués estat alcaid fos Bétera, a uns vint quilòmetres de València, i no Beteta.

És possible, doncs, relacionar d'alguna manera els Valdès amb la vila de Bétera?

En efecte, per bé que només tenim dades des del 1709 fins a l'actualitat, la documentació conservada assenyala que durant aquest període de temps han ocupat el càrrec d'alcalde d'aquesta localitat valenciana fins a sis membres de la família Baudés, l'últim d'ells l'any 2003: una coincidència francament sorprenent.

Baudés és una de les formes que adopta el cognom Valdès o Valdés. Tot i que generalment els historiadors i genealogistes afirmen que aquest llinatge té el seu origen a la població asturiana de Valdés i que des d'allà va passar a d'altres llocs de la geografia peninsular, la realitat és que el primer personatge de renom que, ja a mitjan segle XII, va ser portador d'aquest cognom poc o gens té a veure amb aquest poble d'Astúries. Es tracta de l'arpità Pere Vaudès, reformador religiós i fundador de l'Església Valdesa –també coneguda com a Pobres de Lió– precursora del protestantisme.

La gran permeabilitat lingüística i cultural existent entre els territoris arpitans, occitans, catalans i aragonesos va possibilitar que els seguidors de l'Església Valdesa s'expandissin ràpidament fins arribar a Catalunya, on reberen el nom d'ensabatatsix a l'Aragó i, tot i que de manera més testimonial, a Castella.

És, per tant, altament factible que de la mateixa manera que la religió valdesa va penetrar a la Corona Catalano-Aragonesa, també ho fes el cognom Valdès en qualsevol de les seves variants, cosa que explicaria la seva presència ben bé dos segles i mig abans de la unió dinàstica amb el Regne de Castella.

A tall de conclusió i tornant a Alfons de Valdès i als Baudés de Bétera, tot i que no en podem tenir la certesa absoluta, sembla lògic pensar que una coincidència tan gran no pot ser fruit de la casualitat i que probablement es tracti d'una mateixa família amb ramificacions a l'Aragó i al Regne de València, com els celeberrims Borja, i encara més si tenim en compte la constatable tergiversació de la biografia d'Alfons de Valdès, així com la de molts altres membres d'aquesta casa nobiliària, els quals seran objecte d'estudi en propers articles.

Raimon Balagué

gener del 2015

NOTES

i ESTANISLAO RENDUELES, *Historia de la Villa de Gijón*, Gijón, 1867, p. 194.

ii <http://www.inh.cat/blog/Fou-Carles-I-rebut-per-Moriscos-a-Asturies>

iii <http://www.inh.cat/articles/El-cronista-Laurent-Vital,-un-altre-valencia-emmascarat-per-la-censura>

iv <http://www.inh.cat/articles/L'origen-ocult-de-la-nissaga-dels-Valdes>

v JUAN DEL CORRAL, *El Nobiliario original*, linajes de Aragón, Saragossa, 1650, fol. 160v.

vi ALBERTO I ARTURO GARCÍA CARRAFFA, El solar catalán, valenciano y balear; Libr. Internacional, San Sebastián, 1968, tom IV, p. 297.

vii DANIEL A. CREWS, Twilight of the Renaissance: The Life of Juan de Valdés; Toronto University Press, Toronto, 2008, p. 9.

viii <http://s503203144.web-inicial.es/app/download/10957292/ALCALDES++DE++BÉTERA.+Versió+corregida+i+renovada+en+2014+%281%29.pdf>

ix ANTONI PLADEVALL, Història de l'Església a Catalunya; Ed. Claret, Barcelona, 2007, p. 105.